

OD REDAKCJI

DOI: 10.21697/fp.2016.2.25

Jak informowaliśmy we wstępie redakcyjnym do pierwszej części drugiego tegorocznego numeru naszego czasopisma, składa się on z dwóch woluminów. Mamy przyjemność przekazać czytelnikom drugi z nich. Materiały zamieszczone w „Dziale tematycznym” pochodzą z seminarium naukowego pt. „Poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa”, które odbyło się na Wydziale Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (UKSW) 21 maja 2016 roku na zakończenie projektu badawczego o tej samej nazwie, zrealizowanego na tymże wydziale. Redaktorki działu tematycznego przedstawiają nieco szerzej ideę przewodnią projektu i charakterystykę zgromadzonych materiałów.

Zanim opiszemy zawartość pozostałych działów aktualnego numeru „Forum Pedagogicznego”, przybliżymy niektóre informacje bibliometryczne dotyczące naszego periodyku. 2016 był szóstym z kolei rokiem ukazywania się „Forum Pedagogicznego”. Do redakcji wpłynęło łącznie 96 tekstów, w tym 83 artykuły naukowe, 7 sprawozdań i 6 recenzji. Spośród zgłoszonych artykułów 71 sporządzonych było w języku polskim, 10 – w języku angielskim i po jednym w języku niemieckim i rosyjskim. Swoje teksty przedstawiło nam 96 autorów, z których 23 pochodziło z zagranicy (5 z Niemiec, po 4 z Austrii i Turcji, 3 z Czech, po 2 z Chin i ze Słowacji oraz po jednym ze Szwecji, Ukrainy i Wielkiej Brytanii). W procedurze *double-blind review* współpracowaliśmy z 62 recenzentami, z których 65 proc. stanowili recenzenci zewnętrzni, wśród nich 10 (25 proc.) było z zagranicy. Na podstawie ich pozytywnych opinii do druku zakwalifikowanych zostało 76 tekstów, w tym 64 artykuły naukowe, 7 sprawozdań i 5 recenzji. Wśród artykułów 84 proc. stanowiły te w języku polskim, pozostałych 16 proc. to opracowania w języku angielskim. W roku 2016 wydaliśmy 3 woluminy liczące łącznie około 1300 stron.

Ważnym wydarzeniem w mijającym roku kalendarzowym było uzyskanie przez nasz periodyk patronatu Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Od strony technicznej znacznie usprawniło pracę redakcji otwarcie przez Wydawnictwo Naukowe UKSW wspólnej platformy internetowej dla wszystkich wydawanych przez nie czasopism. Poza tym spodziewamy się, że publikowane przez nas artykuły będą lepiej rozpoznawalne dzięki wprowadzeniu oznaczeń DOI.

Wróćmy jednak do zawartości bieżącego numeru. W dziale „Artykuły i rozprawy” prezentujemy siedem tekstów zróżnicowanych tematycznie. W pierwszym z nich, zatytułowanym *Pielgrzymki nauczycieli na Jasną Górę w latach 60. i 70. XX wieku w dokumentach Służby Bezpieczeństwa*, na podstawie zachowanych przed zniszczeniem i udostępnionych przez Instytut Pamięci Narodowej raportów

oficerów Służby Bezpieczeństwa z inwigilacji Jarosław Durka rekonstruuje działania podejmowane przez Kościół katolicki na rzecz umacniania tożsamości chrześcijańskiej i patriotycznej nauczycieli w szczytowym okresie panowania „dyktatury proletariatu” w naszym kraju. Jednym z rodzajów takich działań były organizowane od przedwojnia pielgrzymki nauczycieli na Jasną Górę. W ich trakcie nie tylko domagano się poszanowania dla światopoglądu chrześcijańskiego, lecz również demaskowano indoktrynacyjne posunięcia władz socjalistycznych w dziedzinie edukacji.

Drugi artykuł, autorstwa Piotra Stawińskiego, ma również charakter historyczny. Nosi tytuł *Wychowanie religijne w purytańskich rodzinach Nowej Anglii*. Profesor socjologii z Instytutu Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie zwraca uwagę na kwestię, która tylko na pierwszy rzut oka może się wydawać polskiemu czytelnikowi odległa i nieaktualna. Analizuje bowiem nastawienie siedemnastowiecznych kolonistów purytańskich w Ameryce Północnej do rodziny, wychowania i edukacji oraz to, jaki rezonans wywołało ono w strukturach społecznych, które wówczas się krystalizowały i wiek później doprowadziły do powstania pierwszego na świecie państwa demokratycznego – Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

W kolejnym tekście Krassimir Stojanov przybliżył temat *Sprawiedliwość edukacyjna jako kategoria filozofii kształcenia*. Mimo że w dyskursie pedagogicznym w Polsce nie używa się terminu „filozofia kształcenia”, tłumacz postanowił się nim posłużyć dlatego, że celnie wskazuje on na obszar, w którym zagadnienie sprawiedliwości edukacyjnej należy sytuować. Wbrew częstym opiniom nie jest to, zdaniem Krassimira Stojanova, problem polityki oświatowej, lecz interakcji pedagogicznej. Z tego powodu konieczna jest rewizja rozumienia egalitaryzmu w edukacji. Według tego autora relacja nauczyciel – uczeń powinna się opierać na wzajemnym uznaniu. Wyrazem tego uznania jest obopólna empatia, respekt moralny i szacunek wobec siebie. Taką równość nazywa on równością uznania.

Lucyna Dziaczkowska artykułem zatytułowanym *Miłosierni jak Ojciec, czyli o największej cnotce wychowawcy* otwiera ciąg trzech tekstów poświęconych ojcostwu. Są one pokłosiem kolejnego Seminarium Pedagogii Osoby, które tym razem odbyło się 27 maja 2016 roku na Wydziale Nauk Pedagogicznych UKSW. W swoim artykule autorka ta reinterpretuje boski atrybut miłosierdzia i odnosi go do postawy wychowawcy wobec wychowanka. Zdaje sobie jednak sprawę, że wskazując pedagogom na cnotę miłosierdzia, posługuje się kategorią, którą uważa się raczej za teologiczną niż pedagogiczną. Tym bardziej więc warto zapoznać się z jej subtelną argumentacją opartą na fragmentach dzieł św. Tomasza z Akwinu i analizach etymologicznych, żeby zmienić swoje być może stereotypowe przekonania.

Ze wspomnianego seminarium pochodzi również kolejny tekst w tym ciągu, a mianowicie *Dwa modele relacji męskość – ojcostwo. Perspektywa pedagogii personalistycznej* Witolda Starnawskiego. Wydaje się, że pisząc o dwóch modelach, autor ma właściwie na myśli dwa ujęcia tej samej kategorii. Jest nią osoba z konieczności

zespolona z jedną z dwóch natur – w tym przypadku męską. Można na nią patrzeć albo od strony męskości, albo od strony ojcostwa. Zarówno to pierwsze, jak i drugie pociąga za sobą określone atrybucje, które bynajmniej się nie dublują i dopiero razem tworzą pełny wizerunek istoty, o którą tu chodzi. Walorem przypomnianego przez Witolda Starnawskiego rozróżnienia jest m.in. to, że ułatwia ono zrozumienie napięć i konfliktów (np. w obszarze cielesności), jakie przeżywa mężczyzna z powodu swojej dualnej konstrukcji i związanego z nią zadania stawania się coraz bardziej człowiekiem. Ale nie tylko on, gdyż to samo *mutatis mutandis* odnosi się również do kobiety.

Kolejny tekst związany ze wspomnianym wydarzeniem naukowym to *Obraz ojca w grupie kultowej* Piotra T. Nowakowskiego. Przez grupę kultową autor rozumie tzw. rodzinę poszerzoną, a dokładniej sektę religijną. Założyciele czy przywódcy sekt w kontaktach ze swoimi zwolennikami celowo odwołują się do figury ojca po to, żeby, po pierwsze, uzasadnić swoje działania autorytetem Boga i, po drugie, emocjonalnie związać ich ze sobą. Na przykładzie rodzimej sekty Niebo autor ten analizuje mechanizm psychomanipulacji, której poddawany był jeden z jej członków.

Ostatnim tekstem w tym dziale jest artykuł Wojciecha Kruszelnickiego zatytułowany *Henry Giroux, studia kulturowe i krytyka filmowa, czyli pytania o granice między pedagogiką krytyczną a moralistyką*. Redakcja zdecydowała się na jego publikację, mimo że nie zgadza się z zawartym w nim tendencyjnym rozumieniem konserwatyizmu w wychowaniu i pedagogice. Powody, które wpłynęły na naszą decyzję, były co najmniej dwa. Po pierwsze, chcemy być czasopismem, które stanowi szerokie forum wymiany poglądów i stanowisk na tematy pedagogiczne, i nie chcemy zawężyć się tylko do kręgu „swoich” autorów i odbiorców. Po drugie zaś, interesujący i wart bliższego przeanalizowania wydał nam się, kolejny zresztą, przypadek autora kojarzonego powszechnie z nurtem myślenia przypisującego sobie atrybut krytyczności – tym razem jest to Henry Giroux, u którego „zdekonspirowano” brak harmonii między ideami teoretycznymi a postulatami odnoszącymi się do praktycznego wychowania. Czy ta nieciągłość jest zwykłą niekonsekwencją, czy też czymś więcej?

W dziale „Colloquia” zamieszczono cztery teksty w języku angielskim. Otwiera go referat Hasana Ündera pt. *Education in Islam and present state of religious and moral education in Turkey*. Profesor filozofii edukacji z Ankarwy wygłosił go na Wydziale Nauk Pedagogicznych UKSW 19 listopada 2015 roku. Od tego czasu, jak wiemy, bardzo wiele wydarzyło się w Turcji, włącznie z próbą zamachu stanu, o którą został posądzony przebywający na emigracji duchowny muzułmański Fethullah Güllen. Wydaje się, że wnikliwa lektura zamieszczonego tekstu pomoże w zrozumieniu złożonej – nie tylko politycznie, lecz również religijnie – sytuacji kraju nad Bosforem.

Drugi tekst w tym dziale wyszedł spod pióra pary autorów z Czech – Jiřiego Kantora i Lenki Dzidovej. Został on zatytułowany *Speech production, music therapy,*

and cerebral palsy. Autorzy ci prezentują przeprowadzone przez siebie badanie jakościowe na temat oddziaływania muzykoterapii na podnoszenie umiejętności komunikacyjnych dzieci cierpiących na mózgowie porażenie dziecięce.

Także następny tekst powstał w wyniku kooperacji. Jego autorami są dwaj pochodzący z Turcji i przebywający obecnie na stypendium naukowym na Uniwersytecie Florydy doktoranci: Huseyin Uysal i Huzeyfe Cakmakci. W artykule zatytułowanym *Insight into educational aspects of formulaic language for multicultural counseling* zajęli się analizą stereotypowych wyrażen i słownych skrótów myślowych, które są (nad)używane w popularnych amerykańskich programach telewizyjnych, zastanawiając się, czy i w jaki sposób oddziałują one na umiejętności językowe osób, dla których język angielski nie jest językiem ojczystym.

Dział „Colloquia” zamyka opracowanie zatytułowane *Value chain in education sector illustrated with an example of Vocational Competence Certificate System* autorstwa Bartosza Sobotki. Na przykładzie systemu Vocational Competence Certificate (VCC) autor przedstawia, w jaki sposób można połączyć instytucje edukacyjne z podmiotami rynku pracy. Połączenie to w systemie kształcenia zawodowego wydaje się palącą potrzebą, gdyż tylko w ten sposób powstanie wartość dodana w postaci tzw. dopasowania edukacji formalnej (szkolnej) i nieformalnej (poza-szkolnej). Niestety, szkolnictwo zawodowe w Polsce cierpi z powodu braku takiego dopasowania, co skutkuje paradoksalną sytuacją, w której z jednej strony na rynku pracy brakuje wykwalifikowanych fachowców, z drugiej natomiast bezrobocie wśród absolwentów szkół zawodowych sięga 41%, jak podano w opublikowanym ostatnio raporcie Najwyższej Izby Kontroli pt. *System szkolnictwa zawodowego*.

Bieżący numer zamykają części zatytułowane „Recenzje” i „Sprawozdania”, w których zamieszczono jedną recenzję i trzy sprawozdania z wydarzeń naukowych ostatniego okresu.

Życzymy, by lektura naszego czasopisma była pożyteczna i inspirująca.

Dariusz Stępkowski, Emilia Śmiechowska-Petrovskij

Dział tematyczny bieżącego numeru „Forum Pedagogicznego” poświęcono promocji nowego zagadnienia, jakim jest poradnictwo zawodowe otwarte na kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa. Sprawa ta była przedmiotem zrealizowanego na Wydziale Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie projektu, który sfinansowano z pochodzących od darczyńców z Norwegii, Islandii i Liechtensteinu funduszy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i środków krajowych. W trakcie studiów podyplomowych, będących częścią projektu, opracowano dydaktyczny model kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa w ramach poradnictwa zawodowego. Należy podkreślić, że do tej pory problem ten nie był podejmowany w ramach tej gałęzi poradnictwa, gdyż brakowało zainteresowania nim zarówno ze strony teoretyków,

jak i doradców zawodowych. Doradcy albo nie zdawali sobie sprawy, że porada zawodowa powinna obejmować również problemy środowiska przyrodniczego i zagrożeń, jakie wynikają dla niego z pracy człowieka, albo ich świadomość w tym względzie była niewystarczająca. Współcześnie kwestie te są coraz bardziej znane i stanowią część wyzwań, przed jakimi staje pedagogika pracy.

W czasie seminarium podsumowującego wspomniany projekt, które miało miejsce 21 maja 2016 roku, liczni reprezentanci świata nauki, praktycy, a także członkowie fundacji i stowarzyszeń pracujący na rzecz środowiska przyrodniczego podkreślali znaczenie poradnictwa otwartego na kształtowanie świadomości ekologicznej. W dziale tematycznym zamieszczono tylko wybrane referaty z tego seminarium. Redaktorki mają nadzieję, że staną się one cennym źródłem wiedzy o dwóch głównych celach projektu: jak wpisać problemy środowiska przyrodniczego w poradnictwo zawodowe i uczynić je jednym z cennych źródeł wiedzy o przyrodzie, jej otoczeniu i potrzebie ochrony i jak przez pierwszych absolwentów studiów podyplomowych (zwanych ambasadorami projektu) przyczynić się do rozbudzenia świadomości ekologicznej całego społeczeństwa?

Artykuły pogrupowano w trzy bloki tematyczne, których logikę wewnętrzną krótko streszcza znane wyrażenie „od ogółu do szczegółu”. Pierwszy tekst, zatytułowany *Poradnictwo zawodowe z perspektywy poradownictwa i ekopolityki* autorstwa Alicji Kargulowej, ukazuje poradnictwo z konstruktywistycznego i konstrukcjonistycznego punktu widzenia. Wydaje się szczególnie przydatny w polityce i działalności naukowej skupionej na takich problemach, jak poradnictwo w konstruowaniu życia (*life designing*) czy w modelu integracyjnym (ISM). Poza tym autorka omawia koncepcje poradnictwa socjodynamicznego i tzw. zielonego poradnictwa. W tę konwencję wpisuje się następny artykuł, autorstwa Barbary Baraniak, pt. *Środowisko przyrodnicze współczesnym problemem nie tylko nauk pedagogicznych, ale i pedagogiki pracy, włącznie z naukami o pracy*. Jego walorem są zaprojektowane modele w kompleksach nauk pedagogicznych i nauk o pracy, uwzględniające potrzebę zamieszczenia w nich pedagogiki ekologicznej. Propozycje te odwołują się do problemów zagrożeń środowiska przyrodniczego spowodowanych przez pracę zawodową jako formę działalności człowieka, na co zwrócił uwagę już w 1964 roku Tadeusz W. Nowacki – twórca pedagogiki pracy – w swojej książce *Wychowanie a cywilizacja techniczna*. Ten ważny historycznie głos wpisuje się w liczne encykliki papieskie, w tym najnowszą – *Laudato si'* papieża Franciszka.

Drugi blok składa się z czterech artykułów dotyczących kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa i związanej z tym edukacji. Są to opracowania: Edyty Wolter – *W trosce o świadomość ekologiczną społeczeństwa XXI wieku*, Anny Strumińskiej-Doktor – *Rola działań proekologicznych w kształtowaniu świadomości ekologicznej*, Elżbiety Buchcic – *Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju zadaniem szkolnictwa wyższego* i Anety Klementowskiej – *Przedsięwzięcia proekologiczne w poradnictwie zawodowym na przykładzie programów oferowanych przez NFOŚiGW*. Patrząc od strony naukoznawczej, artykuły te mają charakter

teorii średniego zasięgu, tzn. służą do lepszego rozpoznania zjawiska kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa, w tym różnych jego grup, takich jak studenci i przedstawiciele środowisk lokalnych. W ten sposób oba powyższe bloki ukazują analizowane zjawisko w zróżnicowanej perspektywie badawczej i ze zmieniającym się stopniem uszczegółowienia.

Trzeci i ostatni blok zawiera trzy artykuły: Katarzyny Potyrały i Ligii Tuszyńskiej – *Animatorzy lokalni jako nowa ścieżka rozwoju zawodowego nauczycieli przyrodników*, Ilony Zeber-Dzikowskiej – *Opinie nauczycieli dotyczące edukacji ekologicznej prowadzonej przez Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku* oraz Karoliny Czerwiec, Katarzyny Potyrały i Beaty Jancarz-Łanczkowskiej – *Zachowania prozdrowotne młodzieży. Raport z badań wstępnych prowadzonych przez studentów – przyszłych nauczycieli*. Artykuły te swoim charakterem dobrze oddają trzy stopnie wiedzy proekologicznej – od ogólnej przez średniego zasięgu aż do ujęć szczegółowych. Poza tym wyróżnia je przydatność edukacyjna i badawcza. Dostrzega się w nich na przykład wyraźną potrzebę dalszej naukowej eksploracji świadomości ekologicznej społeczeństwa i wzmożenia działań na rzecz promocji wiedzy z tego zakresu zwłaszcza wśród nauczycieli i doradców zawodowych, którzy jako osoby przygotowane profesjonalnie do zmieniania świadomości społecznej powinni stać się animatorami środowiskowymi.

Barbara Baraniak, Aleksandra Kulpa-Puczyńska